

Окрема думка

судді Конституційного Суду України Шевчука С.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, яке міститься у статті 155 Конституції України

Більшість моїх колег витлумачила положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, яке міститься в статті 155 Конституції України, як таке, що дозволяє прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону на будь-якій пізнішій сесії Верховної Ради України, будь-якого скликання, якщо вона не є позачерговою. При ознайомленні з Рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, яке міститься у статті 155 Конституції України від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016 (далі – Рішення) навіть складається враження, що наступною черговою сесією є та сесія, на якій законопроект про внесення змін до Конституції України, попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, вважатиметься прийнятим як закон, якщо за нього проголосує не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України, незважаючи на послідовність чергових сесій.

Із наданого Конституційним Судом України тлумачення випливає, що як тільки за законопроект про внесення змін до Конституції України проголосує не менше ніж дві третини від конституційного складу народних депутатів України на будь-якій сесії, ця сесія буде вважатися „наступною черговою“ відповідно до статті 155 Конституції України. Цим тлумаченням більшість суддів Конституційного Суду України розірвала хронологічний та безпосередній зв'язок, що існує відповідно до статті 155 Конституції України між попереднім схваленням законопроекту на одній сесії Верховної Ради

України та його остаточним прийняттям на наступній сесії, тобто такій, що відразу слідує за нею. Це призвело, на мою думку, до суттєвої методологічної помилки. Оскільки я не погоджуюся з таким тлумаченням положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, що міститься у Рішенні, я вважаю себе зобов'язаним скористатися правом, передбаченим статтею 64 Закону України „Про Конституційний Суд України“, і висловити окрему думку щодо порушеного у конституційному поданні питання.

Насамперед хочу наголосити на тому, що я підтримував ініціативу припинення конституційного провадження у цій справі у зв'язку з відсутністю практичної необхідності в офіційному тлумаченні зазначеного положення статті 155 Конституції України.

Цю практичну необхідність народні депутати України обґрунтовують тим, що через обмеження у часі стосовно виконання необхідних процедур для остаточного схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади (реєстр. № 2217а) може скластися ситуація, коли цей законопроект може бути не розглянутий протягом третьої сесії Верховної Ради України. Станом на 2 лютого 2016 року, коли закрилася третя сесія та відкрилася четверта сесія парламенту, зазначений законопроект не ставився на голосування і не був прийнятий як закон.

По-перше, у теорії права існує принцип *interpretatio cessat in claris*, за яким ясні та зрозумілі нормативні приписи не потребують тлумачення. На мою думку, положення статті 155 Конституції України викладені зрозумілою для усіх суб'єктів права мовою. Необхідності у тлумаченні цих правових норм не виникало з моменту прийняття Конституції України у 1996 році. Звернення ж до тексту стенограми червневого засідання Верховної Ради України, на якому був прийнятий Основний Закон України (тлумачення відповідно до намірів авторів документа, або *travaux preparatoires*), не дає жодних підстав для виникнення сумнівів щодо однозначності термінології, використаної у статті 155 та в інших статтях розділу XIII „Внесення змін до

Конституції України“ Основного Закону України, оскільки це питання навіть не обговорювалося.

Моє особисте спілкування з авторами проекту Конституції України з цього приводу тільки підтвердило правильність такого висновку, оскільки вони вважають, що саме термінологія, застосована у статті 155 Основного Закону України є вдалою для передачі послідовності дій при прийнятті змін до Конституції України та дозволяє після звернення до будь-якого лінгвістичного словника та здорового глузду дійти висновку, що наступний – це той, який слідує за попереднім у певній черговості, є наступним щодо черговості.

Для підтвердження наведеної тези можна навести приклади із законів України. Так, у частині третій статті 67 Кодексу законів про працю України зазначається, що „у випадку, коли святковий або неробочий день збігається з вихідним днем, вихідний день переноситься на **наступний** після святкового або неробочого“. У частині другій статті 67 Закону України „Про Конституційний Суд України“ передбачено, що „рішення і висновки Конституційного Суду України офіційно оприлюднюються **наступного** робочого дня після їх підписання“. У частині першій статті 30 Закону України „Про Рахункову палату“ йдеться про те, що „Рахункова палата щороку готує та не пізніше 1 травня року, **наступного** за звітним, подає Верховній Раді України щорічний звіт про свою діяльність“.

Конституційний Суд України також чітко висловився щодо розуміння словосполучення „наступна чергова сесія“ в абзаці шостому пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 17 жовтня 2002 року № 17-рп/2002: „Питання про внесення змін до Конституції України має бути розглянуте і вирішене на двох чергових сесіях Верховної Ради України **послідовно** (стаття 155 Конституції України)“.

По-друге, народні депутати України, які звернулися до Конституційного Суду України, разом зі своїми колегами не стали чекати на прийняття Конституційним Судом України відповідного рішення, а через

10 днів після того, як конституційне подання було зареєстроване Секретаріатом Конституційного Суду України, прийняли Закон України „Про внесення змін до статті 149 Регламенту Верховної Ради України“ від 28 січня 2016 року № 948–VIII (далі – Закон), відповідно до якого до Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України „Про Регламент Верховної Ради України“ від 10 лютого 2010 року № 1861–VI (далі – Регламент), внесено такі зміни:

„у частині шостій слова „чи позачерговій“ виключити;

частину восьму після першого речення доповнити новим реченням такого змісту: „Якщо законопроект про внесення змін до Конституції України (який за висновком Конституційного Суду України відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України) був попередньо схвалений Верховною Радою і не був розглянутий на наступній черговій сесії після попереднього схвалення, то такий законопроект розглядається Верховною Радою на наступній за нею черговій сесії“.

Отже, народні депутати України при прийнятті Закону виходили з того, що положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, яке міститься у статті 155 Конституції України, за своїм змістом охоплює чергову сесію, наступну за черговою сесією, на якій законопроект про внесення змін до Конституції України не був розглянутий, і таке їхнє розуміння зазначеного положення у системному зв'язку зі статтею 158 Конституції України є настільки переконливим, що дозволяє не чекати на рішення Конституційного Суду України із цього питання. Такою є позиція і Президента України, який підписав та офіційно оприлюднив Закон. Ці обставини також вказують на відсутність практичної необхідності в офіційному тлумаченні положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, що міститься у статті 155 Конституції України.

Безумовно, прийняття Закону не виключає можливості перевірки його положень на конституційність, наслідком якої може бути втрата ними чинності, але у цьому випадку починає діяти принцип презумпції

конституційності, що випливає із частини другої статті 152 Конституції України: „Закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність“. Тобто закони та інші правові акти є конституційними, поки Конституційний Суд України не визнає їх неконституційними, оскільки саме він відповідно до частини першої статті 147 Конституції України є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні. Заперечення презумпції конституційності законів та інших правових актів є прямою загрозою стабільності конституційного ладу, оскільки будь-який орган державної влади, до прийняття відповідного рішення Конституційним Судом України, може відмовитися від виконання законів, посилаючись на їх неконституційність, а суди не будуть їх застосовувати при здійсненні правосуддя. При наявності явного та безпосереднього протиріччя між Конституцією та законами України слід застосовувати Конституцію України¹.

Отже, Конституційний Суд України мав усі підстави для відмови у відкритті або припиненні конституційного провадження у цій справі та, можливо, повернення до цього питання вже у процесі розгляду питання щодо конституційності положень Закону, натомість він розглянув цю справу та виправдав таку практику, за якою шляхом внесення змін до Регламенту коригується текст Конституції України. Більше того, Конституційний Суд України пішов значно далі узгодження змін до Регламенту, внесених Законом, із розділом XIII „Внесення змін до Конституції України“ Основного Закону України та розширив часовий діапазон (давньогр. *διὰ πασῶν* – через все) до безмежності, чим поставив під сумнів легітимність усіх наступних конституційних змін.

¹ Шевчук С. Коли закони залишаються чинними. Про принцип презумпції конституційності правових актів / С. Шевчук // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 164. – С. 6; Гончаров В. Презумпція про права людини та презумпція конституційності правових актів / В. Гончаров // Право України. – 2015. – № 2. – С. 175–185.

Я можу погодитися з висновком Конституційного Суду України, що міститься у підпункті 2.7 пункту 2 Рішення, що конституційна процедура розгляду парламентом питання щодо внесення змін до Конституції України послідовно у два етапи встановлена з метою розведення у часі попереднього схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України і його остаточного прийняття як закону, що унеможлиблює прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону на одній черговій сесії Верховної Ради України, а також дає народним депутатам України час для додаткового аналізу змісту цього законопроекту, з'ясування можливих наслідків внесення змін до Основного Закону України тощо.

Як слушно зазначає з цього приводу суддя Конституційного Суду України, професор В. Колісник, „попереднє схвалення законопроекту на одній сесії парламенту та остаточне схвалення його на наступній парламентській сесії називається „подвійним вотумом“ і має на меті дати народним депутатам України додаткову можливість ще раз переосмислити сутність запропонованих конституційних змін і, відпочивши протягом парламентських канікул та охолонувши від політичних пристрастей (що зазвичай вирують у парламенті), більш зважено, неупереджено, можливо, по-новому поглянути на запропоновані зміни та оцінити їх, а також (і це найголовніше) ще раз переконатись у їх нагальній необхідності“².

І хоча останнім часом складається ситуація, коли народні депутати України не мають часу на відпочинок, коли попередня сесія закривається, а наступна відкривається у той самий день, передбачений Конституцією України для відкриття чергової сесії, такий підхід є правильним щодо встановлення конституційного обмеження у кількості мінімально необхідного часу на прийняття змін до Конституції України. Це не може відбутися на одній черговій або позачерговій сесії, тому що потрібно мати певний час, щоб подумати та переконатися у необхідності остаточного

² Колісник В. Подвійний вотум у процедурі ухвалення конституційного закону / В. Колісник // Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 9. – Х.: Право, 2005. – С. 33.

прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України, схваленого на попередній сесії.

Чи є час на прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України **необмеженим** після того, як відбулося попереднє схвалення такого законопроекту відповідно до статті 155 Конституції України, як це впливає з Рішення? У мене є серйозні сумніви щодо цього.

Як я вже зауважував, проаналізувавши наміри конституцієдавця, наміри авторів проекту Конституції України, правову позицію, що висловлена Конституційним Судом України в абзаці шостому пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 17 жовтня 2002 року № 17-рп/2002, а також враховуючи прямий зміст положень статті 155 Конституції України (*plain meaning of the text*), можна дійти однозначного висновку про те, що цей час обмежений двома черговими сесіями парламенту, але не більше. І тут більшість суддів Конституційного Суду України робить ще одну помилку, намагаючись обґрунтувати необмеженість у часі на остаточне прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону шляхом лише лінгвістичного аналізу відповідних конституційних положень та переконати широкий загал у тому, що саме з буквального розуміння випливає твердження про часову необмеженість для прийняття остаточних змін.

Для підсилення аргументації, що заснована на буквальному або граматичному тлумаченні, у Рішенні встановлюється „розрив“ текстуальної зв'язки для позначення взаємопов'язаного процесу прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону, що міститься у статті 155 Конституції України: „попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України“ – „на наступній черговій сесії Верховної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини“. Після цього „розриву“ словосполучення „наступна чергова сесія“ починає тлумачитися окремо.

Тому запропоноване Конституційним Судом України буквальне розуміння положення статті 155 Конституції України „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“, без залучення інших способів тлумачення Конституції України, призвело до хибного висновку про необмеженість у часі на внесення конституційних змін. Цей час не обмежений навіть скликаннями Верховної Ради України. У той же час відповідно до частини третьої статті 82 Конституції України Верховна Рада України збирається на першу сесію не пізніше ніж на тридцятий день після офіційного оголошення результатів виборів, й усі інші сесії будуть черговими та наступними послідовно щодо першої сесії протягом одного скликання Верховної Ради України. Отже, перша сесія нового скликання Верховної Ради України не може бути наступною черговою, оскільки відлік починається від першої сесії нового скликання. Верховна Рада України не може двічі змінювати одні й ж самі положення Конституції України протягом строку своїх повноважень, тобто протягом одного скликання, що також вказує на обмеження у часі.

Особливі вимоги розділу XIII „Внесення змін до Конституції України“ Конституції України щодо внесення до неї змін обумовлені тим, що вона є жорсткою конституцією, що узгоджується з сучасною доктриною конституціоналізму. Складна процедура внесення змін до Конституції України порівняно зі звичайними законами, у тому числі вимога подвійного вотуму, покликана забезпечити стабільність Основного Закону України та запроваджує „конституційний імунітет“ від втручання законодавчої влади.

Якщо Конституція України буде змінюватися шляхом звичайної законодавчої процедури, тоді вона не зможе виконати роль обмеження державної влади, оскільки кожна нова політична сила, яка прийде до державної влади, буде переписувати її під себе. Конституція України є не дуже жорсткою, адже для внесення до неї змін потрібно лише дві послідовні чергові сесії парламенту, а також щоб за ці зміни проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України на останній

стадії (втім, після прийняття Рішення вона стала ще менш жорсткою). У деяких країнах навіть існує ускладнений подвійний вотум, коли зміни голосуються перший раз кваліфікованою більшістю парламенту, а другий раз – парламентом нового скликання (Королівство Швеція, Королівство Норвегія, Фінляндська Республіка, Королівство Данія).

Навіщо потрібний особливий, ускладнений порядок внесення змін до Конституції України? Це пов'язано з тим, що Конституція України, хоч і названа у преамбулі Основним Законом України, не є законом у звичайному розумінні цього слова. Це акт установчої влади народу, що має найвищу юридичну силу. У конституційній теорії розрізняють установчу владу (*pouvoir constituant*) як найвищу владу народу та владу встановлену (*pouvoir constitué*), тобто державну владу, яка є похідною від установчої влади. Таким чином, закони та інші нормативно-правові акти повинні відповідати Конституції України (частина друга статті 8 Основного Закону України), оскільки вона прийнята установчою, а не державною владою.

Як зазначає з цього приводу суддя Федерального Конституційного суду Федеративної Республіки Німеччина у відставці Дітер Гримм, „конституціоналізм існує у відмінності між конституційним рівнем і рівнем звичайного законодавства. ...Конституція визначає принципи і процедури прийняття політичних рішень, що відбувається щоденно на підставі і в рамках конституції відповідно до пріоритетів тих, хто виграв вибори... Якщо б політики могли вирішувати щодо рамок [такого процесу] у такий же спосіб, як це їм дозволяється в таких рамках, була б нівельована відмінність між конституційним процесом і законотворчістю, відмінність між засадами прийняття рішень і самими такими рішеннями. Конституція була б позбавлена своїх функцій. ...[Тому] зміна конституції має відрізнитися від законотворчості не тільки у питаннях кворуму, але й у питаннях акторів і процедур“³.

³ Grimm D. The Basic Law at 60: Identity and Change // German Law Journal. – 2010. – Vol. 11. – № 1. – P. 39–40.

Необхідно звернути увагу, що термін „конституція“ походить від латинського дієслова *constituere*, яке складається з *con* („разом“) та *statuere* („встановлювати“, „засновувати“), тобто означає „засновувати разом“. Отже, концептуально установча влада є владою народу, владою демократичною й вимагає демократичної прозорості, відкритості та участі громадян як безпосередньо, так і через своїх представників. Логічно узгоджена демократична теорія, як зазначав Карл Шмітт, не знає іншої легітимної конституції, ніж конституція, яка заснована на установчій владі народу.

З точки зору демократії, оскільки парламент є представницьким органом, він може бути носієм установчої влади, як це й відбулося в Україні у 1996 році, коли була прийнята Конституція України. Тобто Верховна Рада України може діяти як орган установчої влади (конституційна асамблея), приймаючи Конституцію України та можливі зміни до неї (пункт 1 частини першої статті 85 Конституції України), та як орган законодавчої влади, приймаючи закони. Така дуалістичність існує і в інших країнах, наприклад у Державі Ізраїль, у якій парламент може здійснювати як установчу, так і законодавчу владу.

Видатні філософи та науковці А. де Токвіль та А. Дайсі називали британський парламент „конституційною асамблеєю, що засідає на постійній сесії“, підкреслюючи, що йому належить не тільки законодавча, але й установча влада. Отже, досвід України з реалізації установчої влади парламентом не є унікальним, а існує і в інших країнах, зокрема у Республіці Грузії (1995) та Фінляндській Республіці (1999), конституції яких були прийняті саме парламентами. У той же час дуже важливою відмінністю між Україною та Державою Ізраїль, Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії й іншими країнами, у яких не існує писаної конституції, є складний порядок внесення змін до Основного Закону України порівняно зі звичайними законами.

На думку американського політичного філософа Джона Ролза, автора таких відомих робіт, як „Теорія справедливості“ та „Політичний лібералізм“,

прийняття демократичної конституції слід розуміти як реалізацію установчої влади народом шляхом закріплення на конституційному рівні, раз і назавжди, певних невід'ємних конституційних цінностей та принципів, які лежать в основі функціонування державних органів (принцип поділу державної влади тощо), а також основних прав і свобод людини і громадянина, які парламентська більшість повинна поважати, та принципу верховенства права. Ці цінності, принципи, права і свободи людини і громадянина повинні сприйматися як такі, що мають найвищу юридичну силу, та домінувати над результатами діяльності „Конгресу та електорату“, тобто бути вищими за закони та інші нормативно-правові акти. Тому роль конституційного суду полягає у захисті конституції, а також прав людини й основних свобод, які у ній закріплено, від постійних спроб її порушення політиками та органами державної влади⁴.

Як зазначає колишній Голова Верховного суду Держави Ізраїль Аарон Барак, „демократія – це делікатний баланс між правлінням більшості та фундаментальними цінностями суспільства, яким ця більшість підпорядковується. ...Коли судді тлумачать конституційні положення та визнають нечинними шкідливі закони, вони надають силу фундаментальним цінностям суспільства. Таким чином, вони захищатимуть конституційну демократію та утримуватимуть делікатний баланс, на якому вона заснована“⁵. Цей захист також відбувається шляхом унеможливлення внесення змін до конституції простою більшістю голосів у парламенті або всупереч вимогам процедури внесення змін до неї.

У конституційній демократії, навіть коли законодавча влада бере участь у процесі прийняття змін до конституції, тобто виступає як установча влада, вона зобов'язана дотримуватися конституційних норм та принципів. Завданням конституційного суду і судової влади в цілому є захист

⁴ Шевчук С. Європейські стандарти обмеження люстраційних заходів: правовий аспект / С. Шевчук // Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 2(45). – С. 32–42.

⁵ Barak A. Foreword: A Judge on Judging: The Role of Supreme Court in a Democracy // Harvard Law Review. – 2002. – Vol. 116. – P. 49–50.

конституції і забезпечення дотримання законодавцем вказаного обов'язку. Як справедливо зауважує з цього приводу Беверлі Маклохлін, суддя Верховного Суду Канади, „обрані законодавці підпорядковуються Конституції і повинні залишатися в її рамках; це ж стосується і судів. Суди несуть обов'язок вирішувати, чи дотримуються законодавці цього обов'язку. Демократія – дещо більше за популізм, це правомірне здійснення влади, визначеної Конституцією... Коли суди визнають закон неконституційним, вони не обмежують верховенство парламенту. Вони просто тлумачать межі, які встановлені Конституцією щодо парламенту“⁶.

Жорстка процедура внесення змін до конституції, визначена самою конституцією, має гарантувати той „делікатний баланс“, на якому заснована конституційна демократія. Якщо звернутися до європейської конституційної традиції, в текстах конституцій країн розвиненої демократії містяться як спеціальні процедурні гарантії, за аналогією з тими, що передбачені розділом XIII „Внесення змін до Конституції України“ Основного Закону України, так і змістовні (субстантивні) обмеження на внесення конституційних змін.

Так, наприклад, частина третя статті 79 Основного Закону Федеративної Республіки Німеччина містить так звані „вічні гарантії“, що захищають від втручання законодавця, який вносить зміни до вказаного акта, основні конституційні цінності: „Зміни цього Основного Закону, які торкаються поділу федерації на землі, принципів участі земель у законодавчій діяльності або принципів, закріплених статтями 1 та 20, не допускаються“. Федеральний Конституційний суд Федеративної Республіки Німеччина в одному зі своїх рішень дав тлумачення цього конституційного положення, яке він розуміє як „обмеження для законодавця, який вносить зміни до Конституції, ...аби чинний конституційний лад не міг бути скасований в його сутності, у його підвалинах формально-легалістичним

⁶ McLachlin B. Charter Myths // University of British Columbia Law Review. – 1999–2000. – Vol. 33. – № 1. – P. 31.

шляхом через закон про внесення змін до Конституції, а внесення змін до Основного Закону не було використане для наступної легалізації тоталітарного режиму“⁷.

Ця незмінна ціннісна основа не може бути скасована законодавчим органом, навіть за умов дотримання формального порядку внесення змін до конституції. Як зазначив Конституційний суд Чеської Республіки, „Конституція є не просто мапою установ та процедур; вона містить у своєму тексті певні керівні ідеї, що виражають основоположні непорушні цінності демократичного суспільства, які зв’язують навіть законодавця“⁸.

Конституція України, встановлюючи особливу процедуру внесення до неї змін, обмежує суддю Конституційного Суду України у його дискреції – Конституційний Суд України не може змінювати Конституцію України в обхід чітко встановлених конституційних положень щодо внесення змін до Основного Закону України. Для того, щоб обійти конституційні положення, що містяться, зокрема, у статті 155 Основного Закону України, більшість суддів Конституційного Суду України вдалася до лінгвістичної еквілібристики, наслідком чого стало доповнення розділу XIII „Внесення змін до Конституції України“ Основного Закону України результатами офіційного тлумачення. Ці пошуки буквального сенсу не зупинив навіть той факт, що зміни до вказаного розділу вносяться шляхом проведення всеукраїнського референдуму.

У зв’язку з цим хочу нагадати, що в основу європейської правової традиції покладено такі фундаментальні тексти, які тлумачаться протягом століть: Біблія, Велика хартія вольностей, кодекси Юстиніана та Наполеона тощо. У процесі їх тлумачення вироблено практику, за якою спочатку треба розкрити первісне значення тексту, тобто виявити звичайне значення тих термінів, які у ньому вживаються, з урахуванням контексту, а також об’єкта й цілей тих положень, що підлягають тлумаченню. Цей базисний

⁷ BVerfGE 30, 1 [24 f.] II.

⁸ Judgment of the Constitutional Court of Czech Republic Pl.US 19/93, dated 21 December 1993.

інтерпретаційний метод застосовується й при тлумаченні текстів європейських конституцій. Власне, з нього й починають здійснювати тлумачення європейські конституційні суди. Проте Конституційний Суд України не застосував цей метод у процесі тлумачення словосполучення „наступна чергова сесія“, яке вжито у статті 155 Конституції України.

Крім того, більшість суддів Конституційного Суду України ухилилася від дослідження первісного значення вказаного словосполучення без зазначення підстав, тим більше що Конституційний Суд України вже сформулював свою правову позицію з цього питання в абзаці шостому пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 17 жовтня 2002 року № 17-рп/2002. Я не можу стверджувати, що це рішення не було предметом аналізу Конституційного Суду України при здійсненні офіційного тлумачення положення „на наступній черговій сесії Верховної Ради України“ статті 155 Конституції України, оскільки посилання на абзац четвертий пункту 3 його мотивувальної частини міститься в абзаці третьому підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення. Оскільки, на мою думку, правові позиції Конституційного Суду України мають певні ознаки нормативності, таке „вільне“ поводження з ними, коли звертається увага не на ту правову позицію, яка безпосередньо стосується питання, що досліджується у конституційному провадженні, є неприпустимим. Воно також призведе до значного зростання рівня суспільної недовіри до Конституційного Суду України та збільшення кількості публічних звинувачень в упередженості єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні.

Прикладом такого негативного публічного ставлення до Конституційного Суду України є реакція на його Рішення від 6 квітня 2010 року № 11-рп/2010 щодо можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України. В абзаці четвертому пункту 6 мотивувальної частини цього рішення Конституційний Суд України зазначив, що „в основу тлумачення положень

частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 59 Регламенту у системному зв'язку з положеннями статей 1, 5, 15, 36, 38, 69, 76, 79, 80, 81, частин п'ятої, сьомої, дев'ятої статті 83, статті 86 Конституції України, статей 60, 61 Регламенту слід покласти суверенне право Українського народу здійснювати владу, визнання народного депутата України повноважним представником Українського народу у Верховній Раді України, надання йому мандата вільно здійснювати таке представництво і закріплення обов'язку діяти в інтересах усіх співвітчизників, встановлення процедури прийняття рішень у Верховній Раді України виключно шляхом вільного волевиявлення народних депутатів України. Це дає підстави для висновку, що окремі народні депутати України, зокрема ті, які не перебувають у складі депутатських фракцій, що ініціювали створення коаліції, мають право брати участь у її формуванні, тобто входити до більшості народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України“.

У Рішенні від 6 квітня 2010 року № 11-рп/2010 Конституційний Суд України відійшов від своїх правових позицій із цього питання, сформульованих у Рішенні від 25 червня 2008 року № 12-рп/2008 та у Рішенні від 17 вересня 2008 року № 16-рп/2008, оскільки так само, як і в Рішенні, не врахував протилежної правової позиції з питання, що розглядалося, та не вказав підстав для такого неврахування. Таке викладення мотивувальної частини є неприпустимим.

Отже, офіційним тлумаченням положення статті 155 Конституції України „наступна чергова сесія Верховної Ради України“, що міститься у Рішенні, відкрито шлях до внесення змін до розділу XIII „Внесення змін до Конституції України“ Основного Закону України в обхід тих процедур, які передбачені самою Конституцією України як актом установчої влади Українського народу, що ставить під сумнів легітимність усіх наступних змін до Конституції України. Вказане тлумачення дозволяє тримати законопроект про внесення змін до Конституції України в порядку денному Верховної

Ради України протягом невизначеного часу з метою пошуку необхідних 300 голосів народних депутатів України, у тому числі депутатів майбутніх скликань. Така ситуація стала можливою завдяки усуненню конституційного обмеження у часі на внесення змін до Основного Закону України шляхом прийняття Рішення.

Головна ідея писаної конституції полягає у запровадженні обмежень на здійснення державної влади. Коли ці обмеження усуваються, конституція перетворюється на клаптик паперу.

Суддя Конституційного Суду України

С. В. ШЕВЧУК

21 березня 2016 року